

Datum

2023-10-16

Vår referens

Kajsa Magnusson

Utvecklingssamordnare

kajsa.magnusson@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Remiss från Socialdepartementet - Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn, Ds 2023:15 STK-2023-1051

Sammanfattning

Malmö stad har av Socialdepartementet fått möjlighet att lämna synpunkter på promemorian Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn (Ds 2023:15). I promemorian föreslås bland annat att fler myndigheter och aktörer ska vara anmälningsskyldiga vid oro för barn samt att den som anmält oro för ett barn till en socialnämnd ska få skriftlig återkoppling. Vidare föreslås utökade möjligheter till informationsdelning mellan olika socialnämnder och att det skapas bättre sökbarhet av handlingar som rör barn.

I ärendets beredning har arbetsmarknads- och socialnämnden och förskolenämnden yttrat sig. Stadskontoret instämmer i nämndernas synpunkter och välkomnar utredningens syfte men har vissa synpunkter på bland annat förslaget om skriftlig återkoppling och utökade möjligheter för informationsdelning mellan synpunkter.

Förslaget är att kommunstyrelsen godkänner förslag till yttrande.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Kommunstyrelsen godkänner förslag till yttrande och skickar yttrandet till Socialdepartementet.

Beslutsunderlag

- Remiss från Socialdepartementet - Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn
- Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn, Ds 2023:15
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 231023 Remiss från Socialdepartementet - Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn
- Remissvar från arbetsmarknads- och socialnämnden
- Arbetsmarknads- och socialnämnden beslut 230926 § 274
- Remissvar från förskolenämnden

- Förskolenämnden beslut 230927 §126 med Särskilt yttrande (M)

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2023-10-23

Kommunstyrelsen 2023-11-08

Beslutet skickas till

Socialdepartementet

Arbetsmarknads- och socialnämnden

Förskolenämnden

Ärendet

Malmö stad har av Socialdepartementet fått möjlighet att lämna synpunkter på promemorian Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn (Ds 2023:15). I ärendets beredning har arbetsmarknads- samt socialnämnden och förskolenämnden yttrat sig.

Bakgrund till förslaget

Utredningsuppdraget har omfattat frågor om socialnämnders arbete med barn och om utökade möjligheter att inhämta och utbyta uppgifter inom socialtjänsten för att förebygga brott och stärka skyddet för barn. Uppdraget rör sex huvudfrågor och har innefattat att utreda följande:

- Om anmälningsskyldigheten vid kännedom om eller misstanke att ett barn far illa enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, ska utökas till att omfatta fler myndigheter och yrkesgrupper än idag.
- Om det ska vara obligatoriskt för socialnämnder att återkoppla till den som enligt 14 kap. 1 § SoL omfattas av skyldigheten att göra en anmälan om oro för barn.
- Om socialnämndernas möjligheter att ta del av uppgifter ur misstanke- och belastningsregistren inom ramen för en barnavårdsutredning, det vill säga en utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd, ska utvidgas.
- Om gallringsbestämmelserna i fråga om handlar i barns personakter (barnakter) bör ändras och om den 70-åriga sekretesstiden för handlingar i barnakter ska förlängas.
- Om möjligheterna till informationsutbyte mellan socialnämnder i olika kommuner behöver utvidgas i det brottsförebyggande arbetet med barn och unga.
- Om behovet av att förbättra möjligheterna för socialnämnder att inhämta information vid utredning av barnets bästa när det gäller frågor om vårdnad om barn, barns boende och barns rätt till umgänge med den förälder som barnet inte bor hos.

Utredningen innehåller sammanfattningsvis följande förslag och slutsatser.

Fler myndigheter och aktörer ska vara anmälningsskyldiga vid oro för barn (kapitel 7.5)

I nuläget anges det i 14 kap. 1 § SoL att myndigheter vars verksamhet berör barn och unga, omfattas av anmälningsskyldigheten till socialnämnd vid kännedom om eller misstanke att barn far illa. Utredningen anser att denna reglering bör förtydligas så att det av bestämmelsen framgår vilka myndigheter och aktörer som är anmälningsskyldiga. Utredningen har konstaterat att Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, länsstyrelserna, Kustbevakningen, Tullverket, Kronofogdemyndigheten och Skatteverket är myndigheter som i sin verksamhet kan få

kännedom om eller misstanke att barn far illa. Utredningen föreslår därför att, utöver de myndigheter och aktörer som enligt regeringens eller Justitieombudsmannens (JO) uttalanden anses omfattas, så ska även dessa myndigheter omfattas. Utredningen föreslår även att det i 14 kap. 1 § SoL ska anges att verksamheter som omfattas av skollagen (2010:800) och som berör barn är anmälningsskyldiga. Detsamma gäller även för tandvården samt de som fullgör uppgifter i verksamhet enligt lagstiftning om stöd och service till vissa funktionshindrade. Även ordningsvakter ska omfattas. Utredningen föreslår även att sekretess, i verksamheter som omfattas av anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § SoL, ska gälla för en sådan anmälan och att meddelarfriheten avseende sådana uppgifter ska inskränkas innebärande att tystnadsplikten med anledning av sekretessbestämmelsen får företräde framför meddelarfriheten.

Återkoppling till den som anmält oro för barn till en socialnämnd (kapitel 8.4)

Enligt den kartläggning som genomförts i utredningen sker inte alltid återkoppling till den som gjort en orosanmälan enligt 14 kap. 1 § SoL, trots att det idag finns en skyldighet att på begäran återkoppla till anmälaren. Utredningen föreslår därför att det införs en reglering som innebär att om sådan information lämnas så ska det göras skriftligen och som huvudregel inom 14 dagar från det att anmälan inkom till socialtjänsten. Hos de verksamheter som omfattas av anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § SoL ska sekretess gälla för sådana uppgifter, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Syftet med detta är bland annat att öka förtroendet för socialtjänsterna vilket i sin tur kan bidra till att de som är anmälningsskyldiga fullgör denna skyldighet i större utsträckning. Att återkopplingen från socialtjänsten lämnas skriftligen innebär även att dessa uppgifter kan sparas hos den som anmälde, vilket medför att det i många fall kan kopplas till barnet. Barnets situation kan då följas upp på ett bättre sätt.

Utökade möjligheter att ta del av uppgifter ur misstanke- och belastningsregistren (kapitel 9.4)

Utredningen föreslår att en socialnämnd vid en utredning av om nämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd ska inhämta uppgifter ur misstanke- och belastningsregistren avseende barnet samt närstående till barnet som är över 15 år och som barnet bor tillsammans med. Registerutdragen för dessa personer behöver inte inhämtas om det bedöms obehövligt. Om det behövs ska socialnämnderna vid en sådan utredning även få inhämta uppgifter ur misstanke- och belastningsregistren avseende andra personer. Endast de uppgifter ur registren som är relevanta för en socialnämnds bedömning av barnets behov av skydd eller stöd bör redovisas i den skriftliga utredningen.

Förbättrad sökbarhet av handlingar som rör barn och längre gallringsfrister (kapitel 10.8)

Utredningen föreslår att samtliga anmälningar om oro för barn bör bli digitalt sökbara, för att socialtjänsterna ska kunna ta del av dessa handlingar på ett effektivt och rättssäkert sätt. När en anmälan om oro för ett barn inkommer till en socialnämnd bör en barnakt skapas. I denna bör, utöver anmälan, även finnas dokumenterat uppgifter om bedömningen av omedelbart skydd för barnet, förhandsbedömningen och beslutet i frågan om att inleda eller inte inleda en utredning. Utredningen har även undersökt frågan om gallring och bevarande av handlingar som rör barn, och lyfter fram att det måste anses utgöra en grundläggande rättighet för den enskilde att kunna ta del av den dokumentation som finns om en själv för att se vad som noterats, vilka överväganden som gjorts samt vilka åtgärder som vidtagits. Vissa handlingar bör därför sparas längre tid än i dag, och utredningen föreslår därför att dessa handlingar inte ska gallras förrän 60 år efter barnets födelse. Med tanke på att flera kommuner idag anslutit sig till eller inom kort

kommer att ansluta sig till e-arkiv innebär detta enligt utredningen på sikt inte några ökade arkiveringskostnader.

Utökade möjligheter till informationsdelning mellan socialtjänster (kapitel 11.6)

Utredningen föreslår att en myndighet inom socialtjänsten ska få lämna ut uppgifter som rör ett barn till en annan sådan myndighet i samma eller i en annan kommun, om det finns risk för att barnet kommer att utöva eller utsättas för brottslig verksamhet samt ett utlämnande av uppgifterna kan antas bidra till att barnet inte far illa och utlämnandet bedöms vara till barnets bästa. Myndigheterna ska därefter få ha de fortsatta kontakter som behövs för att tillvarata barnets bästa. Förslaget syftar till att socialtjänster ska få fler verktyg för att kunna förebygga att barn begår eller utsätts för brottslig verksamhet och bedöms bidra till att socialtjänsternas möjligheter att vidta lämpliga insatser för barn som har behov av stöd eller skydd förbättras.

Utökade möjligheter för socialnämnder att inhämta uppgifter i frågor om vårdnad, boende och umgänge (kapitel 12.5)

Utredningen föreslår att verksamheter som omfattas av skollagen och som berör barn samt anställda i sådana verksamheter ska omfattas av en uppgiftsskyldighet. Denna ska gälla när en socialnämnd på uppdrag av en allmän domstol ska lämna upplysningar eller genomföra en utredning enligt föräldrabalken och socialnämnden bedömer att uppgifter från referenspersoner ska inhämtas. Vissa personer som ingår i elevhälsan ska undantas från föreslagen uppgiftsskyldighet. Förslaget bedöms leda till att socialnämnder och därmed även de allmänna domstolarna kommer att få bättre underlag för att kunna bedöma vad som är barnets bästa i frågor om vårdnad, boende eller umgänge. Förslaget bedöms också leda till att sådana utredningar kommer att kunna utföras på ett likvärdigt sätt oavsett vilken socialnämnd som är ansvarig samt oavsett om sekretess gäller för uppgift om var barnet eller en part har sin hemvist eller annars befinner sig.

Överväganden om personuppgiftsbehandling och intrång i den personliga integriteten (kapitel 13)

Utredningen bedömer att det finns författningsstöd för merparten av den personuppgiftsbehandling som blir aktuell med anledning av förslagen. Utredningen bedömer även att förslagen och därmed den personuppgiftsbehandling som förslagen medför är en proportionerlig inskränkning av det skydd för den personliga integriteten som finns i regeringsformen, Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) och EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna (EU:s rättighetsstadga), samt förenliga med dataskyddsförordningens krav. Behovet av förslagen och fördelarna med förslagen i förening med intresset av att stärka skyddet för barn väger enligt utredningen tyngre än intresset av berörda enskildas personliga integritet samt de konsekvenser som förslagen i övrigt innebär.

Remissinstansernas yttrande

Förslaget har skickats på remiss till arbetsmarknads- och socialnämnden och förskolenämnden. Nedan redogörs sammanfattningsvis för nämndernas yttrande. Yttrandena i sin helhet bifogas ärendet och fördjupade kommentarer och synpunkter lämnas i förslag till yttrande.

Arbetsmarknads- och socialnämnden

Arbetsmarknads- och socialnämnden välkomnar utredningens syfte att skapa fler förutsättningar

för socialtjänsten att förebygga brott och stärka skyddet för barn. Flera av förslagen kan bidra till att uppnå syftet och nämnden ställer sig positiv till förändringarna.

Förslaget om obligatorisk skriftlig återkoppling kan visserligen bidra till förutsägbarhet och struktur för den som anmält, vilket är positivt. Det finns samtidigt en risk att det bidrar till ytterligare byråkratisering utan att det för den skull ger de effekter som önskas; en ökad anmälningsbenägenhet.

Förslaget om utökade möjligheter för informationsdelning mellan socialtjänster kan underlätta och möjliggöra viktigt samarbete mellan kommuner. Det framkommer inte i utredningen vilka åtgärder kommunen i praktiken kan eller bör vidta för att förebygga eller förhindra brottslighet. Städer och större kommuner kommer troligen att påverkas mer av bestämmelsen, vilket är viktigt att beakta i inte minst den ekonomiska konsekvensbedömningen.

Förskolenämnden

Förskolenämnden anser att det är angeläget att socialnämnder får användbara och tillräckliga verktyg för att kunna identifiera de barn som behöver skydd och stöd. Det är av stor vikt att förtroendet för socialtjänsten stärks ytterligare för att barn från familjer i utsatthet ska delta i frivilliga insatser som förskolan, vilket enligt forskningen kan innebära kompensatorisk betydelse och positiv inverkan på barnens fortsatta skolprestationer och livschanser. Förskolenämndens samverkansparter i civilsamhället uppger att de i kontakten med familjer möter mycket misstro och ryktesspridning gentemot socialtjänsten samt dåliga erfarenheter av och missförstånd vid kontakter med myndigheter. Det är därför av stor vikt att arbeta för att skapa förtroende och förståelse för socialtjänstens arbetssätt och bibehålla ett kommunikativt förhållningssätt i kontakten med familjer om socialtjänstens verktyg för att inhämta och utbyta uppgifter ska utökas. Det finns annars en risk för att oron för anmälningar leder till att fler familjer i utsatthet avstår inte bara socialtjänstens stödinsatser utan även väljer bort andra insatser, som förskola.

Förskolenämnden välkomnar utredningens förslag om att den som ska få återkoppling efter en anmälan om oro för barn ska få det skriftligen och inom viss tid, för att bidra till att återkoppling verkligen blir av. Avsaknad av information, bristande information liksom felaktig information om vad som händer efter en orosanmälan kan påverka förskolepersonalens förtroende för socialtjänsten i onödan och därmed påverka benägenheten att göra orosanmälningar. Det är därmed också positivt att uppgifter i orosanmälan blir lätt sökbara för socialtjänsten vid förnyade överväganden i senare skede, även om utredning inte inleds vid det första tillfället.

Förskolenämnden välkomnar även tydligheten i utredningens förslag om en uppgiftsskyldighet för vissa verksamheter som avses i skollagen rörande information som socialnämnden behöver för att bedöma vad som är barnets bästa i frågor om vårdnad, boende eller umgänge. En sådan tydlighet innebär att den bedömning som förskolenämnden idag regelbundet behöver göra med stöd av generalklausulen i 10 kap. 27 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400, OSL) istället görs av lagstiftaren. En uppgiftsskyldighet i dessa situationer ger ett klart mandat för förskolepersonalen, vilket är viktigt för förtroendet mellan vårdnadshavare och skola.

I ärendet har (M) inkommit med ett särskilt yttrande.

Stadskontorets bedömning

Stadskontoret instämmer med arbetsmarknads- och socialnämnden att förslaget om utökade möjligheter för informationsdelning mellan socialtjänster kan underlätta och möjliggöra viktigt samarbete mellan kommuner. Liksom nämnden anser stadskontoret att städer och större kommuner troligen kommer att påverkas mer av bestämmelsen, vilket bör beaktas inte minst i den ekonomiska konsekvensbedömningen.

Stadskontoret vill liksom förskolenämnden särskilt betona att stor vikt bör läggas vid ett stärkt förtroende för socialtjänsten, vilket även påverkar förtroendet för annan kommunal verksamhet. Om socialtjänstens verktyg för att inhämta och utbyta uppgifter utökas blir det ännu viktigare att arbeta för att skapa förtroende och förståelse för socialtjänstens arbetssätt. Detta är av stor vikt inte minst för att minska risken för att fler familjer i utsatthet väljer bort inte bara socialtjänstens stödinsatser utan även andra frivilliga kommunala insatser.

Vad gäller avvägningen mellan att förskolenämnden välkomnar förslaget om skriftlig återkoppling till den som anmält oro, och att arbetsmarknads- och socialnämnden lyfter risken för byråkratisering, så anser stadskontoret att detta tydliggör vikten av att en sådan ändring följs av informationsinsatser där det tydligt framgår vilken information som är möjlig att dela i en sådan situation.

Förslaget är att yttrandet godkänns.

Ansvariga

Per-Erik Ebbeståhl Avdelningschef

Magdalena Bondeson Sektionschef

Andreas Norbrant Stadsdirektör